

Cümhuriyyətin yadigarlarından biri

Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin iclasları H.Z.Tağıyevin "Qızlar məktəbi"nin binasında keçirilib

Yüz ildir ki, ölkəmizdə cümhuriyyətin ənənələri və ideyaları yaşayır, onun izləri yadigar kimi qorunur. Tarixə nəzər saldıqda Cümhuriyyət dövrü ilə bağlı maraqlı faktlarla rastlaşmaq olur.

Belə ki, 1918-ci il dekabrın 7-də saat 13-də H.Z.Tağıyevin "Qızlar məktəbi"nin binasında parlamentin təntənəli açılışı olub. Bu həmin bina idi ki, hazırda paytaxt Bakının ən izdihamlı, mərkəzi, geniş, gur işıqlı İstiqlaliyyət küçəsində yerləşir. Həmin binada hazırda AMEA-nın Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutu fəaliyyət göstərir.

Bu küçədə Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin şərəfinə ucaldılan abidə isə müstəqil, demokratik Azərbaycan Respublikasının tarixi yadigarı kimi qiymətli-dir. Hər il may ayının 28-də abidənin dövlət başçısı, eləcə də xalq tərəfindən ziyarət edilməsi ənənə halını alıb.

Bu binada parlamentin 145 iclası keçirilib. (7 dekabr 1918-ci il - 27 aprel 1920-ci il). Müzakirəyə 270-dən çox qanun layihəsi çıxarılıb, onlardan 230-a yaxını qəbul edilib. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Parlamentinin 11 komissiyası fəaliyyət göstərib.

AXC Parlamentinin yerləşdiyi binanın çox maraqlı tarixi var.

Hacının imperator

III Aleksandra məktubu və ya çar II Nikolayın xanımı Aleksandra Fyodorovaya bahalı hədiyyəsi

Bakıda qız məktəbi açmaq istəyən Hacı Zeynalabdin Tağıyev əvvəlcə imperator III Aleksandrın icazə istəyə də, cavab müsbət olmur. Çar II Nikolay taxta çıxanda Hacı yenidən buna cəhd edir. 1895-ci ildə Nikolayın tacqoyma mərasimində Zaqafqaziya müsəlmanlarını təmsil edən Hacı bu dəfə fürsəti əldən vermir. O, çarın xanımı Aleksandra Fyodorovaya çox bahalı hədiyyə bağışlayır. Eyni zamanda, Bakıda onun adına qız məktəbinin açılmasını xahiş edir. Hacı nə etdiyini gözəl anlıyır. Bunun özgə bir yolu görünmürdü. 1896-cı ildə şifahi, 2 il sonra isə rəsmi razılıq alan H.Z.Tağıyev ilk növbədə, məktəb binası üçün müvafiq yer seçilməsinə və inşasına diqqət yetirdi. Təəssüf ki, bütün dövrlərdə olduğu kimi, o zaman da daxildəki düşmən qüvvələr bu xeyirxah işə mane olmağa çalışırdılar. Yeganə bir yol qalırdı. Hacı bundan da istifadə etməyi lazım bildi. Qaragürhçülərin hədə-qorxularına son qoymaq üçün o, Məkkə, Mədinə, Kərbəla, Xorasan, Təbriz, Tehran kimi dini mərkəzlərə, qardaş Türkiyəyə (İstanbul) nümayəndələr göndərdi.

Onlar həmin şəhərlərin rəsmi din xadimlərindən aşığıdakı məzmunu imzalanmış və möhürlənmiş sənəd gətirdilər: "Qurani-Kərimdə qız uşaqlarının təhsil alınmasında heç bir qadağa yoxdur. Müsəlman qızları müasir məktəblərdə təhsil ala bilərlər".

1897-ci ildən Hacı bu istiqamətdə fəallığını artırırsa da, Rusiya imperator idarələrinin süründürməçiliyi ilə məsələnin həlli süni surətdə yubadılırdı. Hətta icazəyə - məktəbin binasının yerinin müəyyən edilməsinə və tikintisinə 4 il vaxt sərf olunur. Müsəlman qızlar məktəbi üçün bina beləliklə, Bakıda İsmailiyyə binasının yanında (İstiqlaliyyət küçəsi) tikilir.

Həsən bəy Zərdabının ömür-gün yoldaşı Hənifə xanımın məktəb binasının tikintisinə dəstəyi

Hacı bu işi memar İ.V.Qoslavskiye həvalə edir. Məktəbin tikilib başa gəlməsinə 183 min 533 rubl vəsait xərclənir. Məktəb binasının ərəşəyə gəlməsində dövrün böyük ziyalları iştirak edir. Həsən bəy Zərdabının ömür-gün yoldaşı Hənifə xanım da bu təşəbbüsü çox bəyənir və Hacıya yardımçı olur.

Nəhayət, tarixi gün gəlir: 1901-ci ilin bir payız səherində bütün şəhər əhalisi məktəbin açılışına toplaşır. "Kaspi" qəzeti həmin hadisəni belə təsvir edir: "Nikolayevski küçəsindəki gözəl imarət bayraqlarla bəzənmişdi. İkinci mərtəbədəki böyük zal gündüz saat 12-də dəvətililərlə və şəhərin əyan-əşrəfləri ilə dolmuşdu. Məktəbin yaradılması, tikilməsi barədə danışıqlardan sonra çıxışlar oldu. Təhsil ocağında oxuyacaq qızların xor destəsi bir neçə Azərbaycan mahnısı ifa etdi. Sonra məktəbin ünvanına göndərilən təbrik teleqramları oxundu. Əlimərdən bəy Topçubaşovun oxuduğu təbriki Həsən bəy imzalamışdı. Orada deyilirdi: "Çox yaşa, Hacı!"

Tariximizin və cümhuriyyətin yadigarlarından sayılan "Qızlar məktəbi" müsəlman ənənələrini Avropa modernizmi ilə bacarıqla birləşdirərək Azərbaycanda dünyəvi qadın təhsilinin əsasını qoydu. Maarifçilik tariximizdə, dünyəvi təhsilin inkişafında, Azərbaycan qadınının təhsil almasında Tağıyevin "Qızlar gimnaziyası"nın böyük rolu danılmazdır. Bu məktəbi bitirən onlarca azərbaycanlı qız sonradan millətimizin tərəqqisində yaxından iştirak edib. Rəhilə Hacıbababəyova, Şəhrəbanu Şabanova, Şəfiqə Əfəndizadə, Səkinə Axundzadə, Məryəm Qəmbit-skaya, "Qadın Xeyriyyə Cəmiyyəti"ni yaradan Liza Muxtarova, həmçinin Naxçıvanda qızlar məktəbi açan Nazlı Tahirova və onlarca başqaları cümhuriyyət fəallarıdır.

İstiqlalın həmin binada muzeyləşən ömrü

AXC Parlamentinin yerləşdiyi binada tariximizin daha bir yadigarına da yer tapılıb. AXC dövründə ilk dəfə olaraq təşkil olunan "İstiqlal" muzeyi də bu binada yerləşib. O, Azərbaycanın tarix və mədəniyyətini, milli bədii irsini nümayiş və təbliğ edən ilk dövlət muzeyi kimi Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin yadigarlarından sayılır. Muzey 1919-cu il dekabrın 7-də Azərbaycan Parlamentinin işə başlamasının il dönümü münasibətilə təşkil olunub. 1920-ci ilin aprelində Xalq Cümhuriyyətinin süqutu və Azərbaycanın sovetləşməsindən sonra muzey fəaliyyətini dayandırılıb. Ekspozatları yeni təşkil edilmiş Azərbaycan Dövlət Muzeyinə (indiki Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi) verilib. Sonradan ekspozatların bir hissəsi Moskvaya İncilab muzeyinə aparılıb. "İstiqlal" muzeyinin fəaliyyəti bir də 71 il sonra, müstəqilliyimizlə birlikdə bərpa edilib. 1991-ci il yanvarın 9-da Azərbaycan "İstiqlal" muzeyinin yaradılması barədə qərar verilib. Cəmi 7 min ekspozatla fəaliyyətə başlayan muzeyin hazırkı zəngin ekspozisiya zallarında qədim zamanlardan müasir dövrdə xalqımızın mədəni həyatındakı mühüm hadisələri, dövlətçilik tarixi, müstəqillik mübarizəsi əksini tapıb.

1918-ci il 24 iyun tarixində Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin ilk bayrağı da bu binada qəbul edilib. Hökumətin qərarı ilə qırmızı parça üzərində ağ rəngli ay para və səkkizguşəli ulduz təsvir edilmiş bayraq cümhuriyyətin müvəqqəti rəmzi elan edilib. Azərbaycanın indiki üçrəngli (mavi, qırmızı, yaşıl) bayrağı isə dövlət rəmzi olaraq 1918-ci ilin noyabrında qəbul edilib. 1991-ci il fevralın 5-də Azərbaycan Respublikası Ali Soveti "Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu"nu qəbul edib. Konstitusiyaya qanunu ilə üçrəngli milli bayrağımız Azərbaycan Respublikasının Dövlət bayrağı kimi təsdiq edildi və bu istiqlal rəmzimiz bütün Azərbaycan üzərində dalğalanmağa başladı.

Bu da müasir, müstəqil

Azərbaycan - ulu öndər

Heydər Əliyevin tarixi yadigarı

Xalqımız yeni tarixi şəraitdə öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra

ümummilli lider Heydər Əliyevin rəhbərliyi ilə Xalq Cümhuriyyətinin ənənələrini əsas tutaraq, müstəqil Azərbaycan dövlətini yaratdı. Qürur və fəxarət hissi ilə deyə bilərik ki, Azərbaycan Respublikası Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin fərqli olaraq, mürəkkəb vəziyyətdə öz müstəqilliyini və suverenliyini qorumağı və möhkəmləndirməyi bacardı, dövlətçiliyin qorunması üçün qətiyyətli tədbirlər görüldü, ölkədə davamlı ictimai-siyasi sabitlik bərpa edildi. Bu gün ölkə başçısı İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə respublikamızda demokratik, hüquqi, dünyəvi dövlət, vətəndaş cəmiyyəti quruculuğu prosesi uğurla davam etdirilir. Bu sahədə qazanılmış nailiyyətlər qürur doğurur. Respublikamızda siyasi, iqtisadi və sosial islahatlar uğurla həyata keçirilir, ölkə iqtisadiyyatı dönmədən inkişaf etdirilir, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün təsirli tədbirlər görülür.

Cümhuriyyətin tarixi təcrübəsi göstərir ki, dövlət müstəqilliyini və suverenliyi əldə etmək kifayət deyil, həm də onu bütün vasitələrlə qorumaq və möhkəmləndirmək lazımdır. Bu sahədə qazanılmış nailiyyətlər qürur doğurur. Ötən əsrin 90-cı illərinin ortalarından başlayaraq, respublikamızda siyasi, iqtisadi və sosial islahatlar uğurla həyata keçirilir, ölkə iqtisadiyyatı dönmədən inkişaf etdirilir, əhalinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsi üçün təsirli tədbirlər görülür.

Azərbaycan bu gün nəinki yerləşdiyi Cənubi Qafqazda, yaxud MDB məkanında, artıq Avropa və dünyada söz sahibi, azad, demokratik, müstəqil dövlət kimi tanınır.

Məhəmməd NƏRİMANOĞLU,
Ağaəli MƏMMƏDOV (foto),
"Azərbaycan"